

Міністерство освіти і науки України
Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького
Глухівський національний педагогічний університет
імені Олександра Довженка
Рівненський державний гуманітарний університет

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ,
ЕКОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**

**Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-
практичної конференції, присвяченої 100-річчю Черкаського
національного університету імені Богдана Хмельницького**

20 травня 2021 року

м. Черкаси

Рекомендовано до друку вченою радою
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 6 від 27 травня 2021 року)

Актуальні проблеми та перспективи розвитку методики навчання біології, екології та основ здоров'я людини: збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної конференції, Черкаси, 20 травня 2021 р. / уклад.: Н. Назаренко, С. Іванченко. Черкаси: ЧНУ, 2021. 98 с.

Редакційна колегія:

- Назаренко Наталія Володимирівна** – доцент кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних наук;
- Шмиголь Ірина Василівна** – старший викладач кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат педагогічних наук;
- Грицай Наталія Богданівна** – завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету, доктор педагогічних наук, професор;
- Мельник Тетяна Олександрівна** – завідувач кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, доцент, кандидат біологічних наук;
- Луценко Олена Іванівна** – асистент кафедри теорії і методики викладання природничих дисциплін Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка, магістр біології;
- Соколенко Вадим Леонідович** – доцент кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат біологічних наук;
- Соколенко Світлана Вікторівна** – доцент кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, кандидат біологічних наук;
- Кузова Наталія Олександрівна** – фахівець кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького;
- Іванченко Софія Андріївна** – лаборант кафедри клітинної біології та методики викладання біологічних дисциплін Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, магістр середньої освіти.

У збірник увійшли матеріали доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Актуальні проблеми та перспективи розвитку методики навчання біології, екології та основ здоров'я людини», у яких розглянуто актуальні питання методики, інноваційні технології навчання біології, екології та основ здоров'я у різних закладах освіти.

Збірник призначено для науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти, а також для широкого кола читачів.

Матеріали друкуються в авторській редакції. За достовірність наведених даних відповідають автори публікацій. Думка редколегії може не співпадати з думкою авторів.

ЗМІСТ

Секція 1. АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ, ЕКОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я У ЗАКЛАДАХ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

1. **Гетьман А. А.**
СОЦІАЛЬНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОДНА З КОМПОНЕНТ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ.....6
2. **Гетьман А. А.**
ФІЗИЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОДНА З КОМПОНЕНТ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ.....7
3. **Демчук В. В.**
РОСЛИННИЙ СВІТ ЛІСІВ ПОЛІССЯ ЯК ОБ'ЄКТ БОТАНІЧНИХ ЕКСКУРСІЙ ДЛЯ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ.....9
4. **Зіпа О. М.** ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ЛАБОРАТОРНИХ РОБІТ З БІОЛОГІЇ.....13
5. **Луценко О. І., Коненко В. С.**
ЕКСКУРСІЇ В ПРИРОДУ ЯК ФОРМА ОРГАНІЗАЦІЇ ЕКОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....15
6. **Нищенко А. О., Горшкова Л. М.**
ФОРМУВАННЯ ФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....18
7. **Тормозакова К. П.**
ПСИХІЧНЕ ЗДОРОВ'Я ЯК ОДНА З КОМПОНЕНТ ЗДОРОВ'Я УЧНІВ.....20
8. **Khlon N. V., Kmets A. M.**
SYSTEM OF PRACTICE AS A MEANS OF INTENSIFICATION OF PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE TEACHERS OF BIOLOGY.....22

Секція 2. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ, ЕКОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

1. **Артеменко А. С.**
ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ У 8 КЛАСІ.....27
2. **Грицай Н. Б.**
РЕАЛІЗАЦІЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ МЕТОДИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ БІОЛОГІЇ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....28
3. **Денисюк Н. В., Тетрека О. Є.**
ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ 6-9 КЛАСІВ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОЇ БІОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ.....31
4. **Денисюк Н. В., Ющук В. А.**
ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ЗАСОБІВ НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРИРОДНИЧОЇ ОСВІТИ УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ.....32
5. **Завалій М. О.**
ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МОМЕНТІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ.....34
6. **Задорожна А. М., Іванченко С. А.**
ЗАСТОСУВАННЯ ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ 6 КЛАСУ.....36
7. **Засць О. І. Назаренко Н. В.**
МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....37

8. Ллюха Л. М. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	41
9. Калініченко М. М., Шмиголь І. В. ВИКОРИСТАННЯ ПРИЙОМІВ МНЕМОТЕХНІКИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УСПІШНОСТІ УЧНІВ 7 КЛАСУ.....	43
10. Ковтун О. П. ФОРМИ І МЕТОДИ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ УЧНІВ ПРИ ВИВЧЕННІ БІОЛОГІЇ.....	44
11. Мегем О. М., Афанасенко І. С. СТВОРЕННЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА У ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	46
12. Мельник В. Й., Березовська Т. О. ВИКОРИСТАННЯ ОЗДОРОВЧИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ.....	48
13. Герасимчук Р. Д., Мельник В. Й. ФОРМУВАННЯ ФІЗІОЛОГІЧНИХ ПОНЯТЬ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я.....	50
14. Ніколайчук К. О., Сяська І. О. ЗАСТОСУВАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЕКОЛОГІЧНОМУ ВИХОВАННІ УЧНІВ 9 КЛАСУ.....	52
15. Осадча О.М. ВИКОРИСТАННЯ ХМАРНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ФОРМУВАННЯ ПРАКТИЧНИХ ТА ДОСЛІДНИЦЬКИХ НАВИЧОК УЧАСНИКІВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ЕКОЛОГІЇ.....	53
16. Понирко С. Ф. ПЕРСПЕКТИВИ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ WEBQUEST В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	57
17. Радковська А. О., Грицай Н. Б. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ ТРЕНІНГІВ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я.....	58
18. Руденко С. А ВПЛИВ МЕДИКО-СОЦІАЛЬНИХ ЧИННИКІВ НА ЯКІСТЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ.....	60
19. Сільвашко М. М. ОСНОВНІ МЕТОДИЧНІ ВИМОГИ УРОКІВ ЗАСВОЄННЯ НОВИХ ЗНАТЬ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ЗАГАЛЬНОЇ БІОЛОГІЇ.....	63
20. Товкач О. В. ІНТЕРНЕТ-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ СТВОРЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ВПРАВ І ТЕСТОВИХ ЗАВДАНЬ З БІОЛОГІЇ.....	65
21. Токарчук Д. С., Грицай Н. Б. ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ТА ЗДІБНИМИ УЧНЯМИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА В ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ.....	68
22. Харченко Б. С., Шмиголь І. В. ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОТИВАЦІЇ УЧНІВ.....	70
23. Хроленко М. В., Клименко О. Є. ЗАСТОСУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ПРОЄКТНОГО НАВЧАННЯ В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ БІОЛОГІЇ В 6 КЛАСІ.....	71
24. Якимчук О. С., Грицай Н. Б. РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ УЧНІВ 6 КЛАСУ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ТЕХНОЛОГІЇ «МАЙСТЕРНЯ».....	74

ОРГАНІЗАЦІЯ РОБОТИ З ОБДАРОВАНИМИ ТА ЗДІБНИМИ УЧНЯМИ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ТА ПОЗАКЛАСНІЙ РОБОТІ

Токарчук Д. С., магістрантка

*Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри природничих наук з методиками навчання
Рівненський державний гуманітарний університет*

Проблема обдарованості учнів з кожним роком стає все більш актуальною. Це передусім пов'язано з потребою нинішнього суспільства в неординарних креативних особистостях. Відтак, виявлення обдарованих дітей, їхнє навчання, виховання, а також розвиток є пріоритетним завданням сучасної вітчизняної системи освіти.

Проте педагоги-практики на сьогодні ще недостатньо психологічно готові до роботи з обдарованими школярами. Бувають випадки, що творче мислення обдарованої дитини вважають відхиленням від норми або негативною рисою.

Учителям закладів загальної середньої освіти дуже важливо помітити прояви обдарованості дитини, приділити належну увагу, забезпечити оптимальні умови розвитку учнів, організувати комфортне спілкування з однолітками та ін. Важливим завданням закладів освіти є підтримка обдарованих учнів, визначення їхніх здібностей, оскільки така дитина є цінною для суспільства [5].

Проблему обдарованості широко вивчають українські вчені: Л. Артем'єва, О. Белкіна, О. Кульчицька, В. Моляко, Г. Лаврентьєва, М. Литвинова, О. Музика, Р. Семенова, Л. Чорна, основною метою досліджень яких є пропаганда знань із проблеми обдарованості, ознайомлення з новітніми досягненнями психології в цій галузі.

Різні аспекти проблеми організації роботи з обдарованими дітьми на уроках досліджували науковці: М. Барна, Л. Ващенко, Ю. Гільбух, О. Данилова, М. Макарчук, А. Матюшкін, В. Черняк та ін.

Мета статті: розкрити сутність обдарованості та проаналізувати форми і методи роботи з обдарованими учнями на уроках біології та в позакласній роботі з предмета.

У межах дослідження обдарованість будемо розглядати як системну якість особистості, що відзначається високим рівнем розвитку здібностей, ціннісним ставленням до них як основи особистісної ідентичності, орієнтуванням на розвиток, саморозвиток і творчість. Обдарованість становить творчий потенціал особистості, який забезпечує її здатність швидко орієнтуватися й адаптуватися до мінливих умов життя та успішно розв'язувати виниклі проблеми.

В. Моляко, розглядаючи структуру і функції обдарованості, акцентує на її системній природі і виокремлює низку складників та функцій, як-от: задатки, схильності, що виявляються у динамізмі психічних процесів, їх чутливості й вибірковості до певних діяльностей; переважаючі інтереси, їх спрямованість та періодичність виявлення; інноваційне мислення (прагнення створювати щось нове, схильність до проблемного пошуку); високий рівень інтелекту (швидкість розуміння і засвоєння інформації, відповідність оцінок, адекватні дії); асоціативне мислення (утворення асоціативних зв'язків; здатність до порівняння, зіставлення; емоційний складник ставлення до життя; вольовий складник (цілеспрямованість, наполегливість, рішучість, працьовитість); інтуїція (здатність до інтуїтивних оцінок, рішень, прогнозів); уміння розробляти особистісні стратегії і тактики під час вирішення загальних і специфічних проблемних завдань, у складних, нестандартних ситуаціях тощо [4].

На уроках біології під час роботи з обдарованими учнями потрібно створювати таку навчальну ситуацію, яка б максимально навантажувала провідну здібність. Рекомендовано розробляти індивідуальні освітні маршрути, схеми-плани руху до успіху кожної обдарованої дитини. Вони мають акцентувати увагу на сильних сторонах особистості

(посилююча модель), або на слабких (коригуюча модель), удосконалювати сильні сторони, щоб компенсувати слабкі (компенсуюча модель).

Ефективність навчання біології з обдарованими учнями можна підвищити за умови використання проблемних завдань, оскільки вони сприяють розвитку пізнавального інтересу школярів через радість творчості й ті позитивні емоції під час їх розв'язання. Школярі вчаться застосовувати свої знання в нових, несподіваних ситуаціях, знаходити нестандартні відповіді на запитання, виявляти суперечності, висувати гіпотези й доводити їхню справедливість [2].

Впровадження проблемних завдань на уроках біології допомагає педагогу використовувати отримані учнями знання для розв'язання різних практичних, дослідницьких і навчальних завдань, розвивати індивідуальні можливості й креативність учнів, підвищувати їхній інтерес до теми уроку.

Саме тому на уроках біології необхідно застосовувати найрізноманітніші форми і методи роботи. Це надаватиме обдарованим школярам різноманітні знання і дасть змогу випробовувати свої сили і можливості у різних видах діяльності [1].

Під час проведення уроку вчитель повинен особливу увагу приділяти обдарованим учням, розвивати їхнє логічне мислення, креативність, творчу активність, прагнення глибше, ніж інші діти, пізнати загадковий світ живої природи. Це сприятиме формуванню і розвитку в обдарованих учнів:

- 1) задатків, схильності, що ґрунтуються на певній вибірковості, перевагах та динамічності психічних процесів;
- 2) пізнавальні інтереси, їх спрямованість, періодичність прояву;
- 3) допитливість, бажання створювати нове, схильність до пошуку та розв'язання проблем;
- 4) оперативність засвоєння нової інформації;
- 5) прояв загального інтелекту – сприйняття, розуміння, швидкість оцінювання і вибору рішення;
- 6) емоційне ставлення, вплив почуттів на суб'єктивне оцінювання;
- 7) цілеспрямованість, наполегливість, працьовитість;
- 8) інтуїтивізм, схильність до оцінок та прогнозів;
- 9) швидкість в оволодінні уміннями і навичками, прийомами;
- 10) здатність до вироблення власних стратегій [8].

Варто відзначити, що обдаровані діти – це перші помічники учителя на уроці. Вони з радістю готують реферати і повідомлення, дивляться телепередачі про рослинний і тваринний світ, читають додаткову біологічну літературу, беруть активну участь у підготовці і проведенні семінарських занять, конференцій.

Особливе місце займає індивідуальна форма роботи, під час якої відбувається безперервна дія учня і вчителя, в ході якої реалізуються індивідуальні особливості школярів, ураховуються його особистісні якості.

Роботи з обдарованими учнями на уроках біології може складатися з таких етапів:

1. Виявлення здібностей та обдарувань учнів;
2. Мотиваційна робота з обдарованими учнями для вироблення в них орієнтації на досягнення високих результатів діяльності.
3. Організація системної роботи школярів: ступенева профілізація навчання; впровадження додаткових предметів, курсів за вибором, факультативів, спецкурсів; самоосвітня діяльність учнів; робота в мережі Інтернет; співпраця з позашкільними установами [6].

Проте робота з обдарованими учнями з біології не обмежується уроками, а її потрібно проводити і в позакласній роботі. Одним із її напрямів є систематична науково-дослідна робота з актуальних питань біології.

Вагоме значення у формуванні інтересу до біології має проведення позакласних заходів з біології. Вони допомагають вчителю побачити свій актив (школярів, у яких інтерес до біології уже сформований) і привернути увагу до предмета інших учнів.

Позакласні заходи з біології сприяють формуванню потужної команди обдарованих дітей, які будуть брати участь в олімпіадах з предметів, конкурсах і турнірах.

Олімпіади з біології є важливою формою роботи з обдарованими школярами. Їх проводять шкільному, районному, обласному і вищих етапах. Обов'язковою умовою участі учнів в олімпіадах є їх добровільність [3].

Отже, організація роботи з обдарованими дітьми передбачає такі аспекти: активізацію пізнавальної діяльності школярів на уроках біології та в позаурочний час; виявлення потенційних учасників Всеукраїнських біологічних олімпіад, турнірів юних біологів, учнів, схильних до написання науково-дослідницьких робіт в Малій академії наук; створення індивідуальних планів-маршрутів для кожної обдарованої дитини з метою постійного зростання її розумових та творчих можливостей; заохочення учнів-переможців олімпіад, конкурсів, турнірів.

Література

1. Галузінська М.Г. Самостійна навчальна діяльність учнів – перший крок до творчості. *Обдарована дитина*. 2005. №10.
2. Голуб Т. Виховуємо обдарованих дітей. *Завуч*. 2004. № 22. С. 47–53.
3. Климчук С. З досвіду роботи з обдарованими дітьми. *Директор школи*. 2003. № 42.
4. Кульчицька О.І. Специфіка дитячої обдарованості. *Обдарована дитина*. 2001. №1.
5. Липова Л., Морозова Л., Ренський С. Концепція обдарованості та її види. *Рідна школа*. 2003. № 4. С. 10–12.
6. Настенко Н. Рекомендації щодо форм та методів роботи з обдарованими школярами. *Завуч*. 2000. № 6.
7. Овчаренко К. Організація роботи з обдарованими дітьми. *Психолог*. 2004. №37. С. 12-17.
8. Пшеничка П. Розвиток творчих здібностей учнів. *Шлях освіти*. 1999. №1. С. 24-27.

УДК 373.5.016:57

ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ІГРОВИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ БІОЛОГІЇ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ НАВЧАЛЬНО-ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА МОТИВАЦІЇ УЧНІВ

Харченко Б.С., студентка

Шмиголь І. В., кандидат педагогічних наук

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Перед сучасною системою освіти стоять важливі завдання – підготовка компетентних, творчих, креативних особистостей, готових до постійної самоосвіти та самовдосконалення. Одним із перспективних шляхів удосконалення освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти є пошук та впровадження активних форм і методів навчання, серед яких виділяють ігрові методи.

В освітньому процесі гра виконує наступні функції: навчальну, виховну, комунікативну, психологічну, розважальну, розвиваючу. Як зазначає П. Щербань: «Використання ігор у навчальному процесі навчального закладу можна розглядати як один із важливих шляхів його активізації, а саму гру – як активатор процесу практичної діяльності» [2].

С. Шишковська зазначає, що протягом останніх років у характері біологічної освіти відбулися суттєві зміни. Насамперед це орієнтація на активне засвоєння учнями способів пізнавальної діяльності, адаптації освітнього процесу до запитів і потреб особистості, інноваційність навчання [1].

Наукове видання

Рекомендовано до друку вченою радою
Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького
(протокол № 6 від 27 травня 2021 року)

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ МЕТОДИКИ
НАВЧАННЯ БІОЛОГІЇ, ЕКОЛОГІЇ ТА ОСНОВ ЗДОРОВ'Я ЛЮДИНИ**
Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської науково-практичної
конференції, присвяченої 100-річчю Черкаського національного університету
імені Богдана Хмельницького

Матеріали друкуються в авторській редакції. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за підбір, точність наведених фактів, цитат, галузевої термінології та інших відомостей